

CHECKLIST SCHOOLWEIGERING (Huisartsen)

Wat verstaan we onder schoolweigering?

Schoolweigering is een vorm van schoolverzuim, die tot voor enige jaren geleden veelal werd aangeduid met de term schoolfobie.

Schoolweigering moet wel onderscheiden worden van andere vormen van schoolverzuim, zoals spijbelen, afwezig zijn vanwege een puur somatische ziekte, thuisblijven om te zorgen voor een zieke of fobische ouders (Scharree, 1995).

De vier kenmerken van schoolweigering zijn:

1. Ernstige problemen bij het bezoeken van school.
2. Ernstige emotionele opwinding of lichamelijke klachten bij het vooruitzicht naar school te gaan.
3. Thuisblijven met medeweten van ouders.
4. Afwezigheid van belangrijke antisociale gedragsstoornissen, zoals stelen, liegen en vandalisme.

Schoolweigeraars onderscheiden zich in een drietal opzichten van spijbelaars:

1. Schoolweigeraars hebben hoge werknormen en zijn ijverig in tegenstelling tot spijbelaars.
2. Hun ouders hechten meestal veel belang aan schoolbezoek. Dit is bij ouders van spijbelaars meestal veel minder het geval.
3. Schoolweigeraars hebben over het algemeen een hele hechte band met hun ouders, terwijl spijbelaars over het algemeen opgroeien in gezinnen waar veel minder hecht contact is met de ouders.

De gevolgen van schoolweigering zijn ingrijpend, zowel voor het kind zelf als voor het gezin. Op korte termijn raakt een kind dat niet naar school gaat achter met leren. Contacten met andere kinderen van school en daarbuiten worden minder en na verloop van tijd raakt zo'n vaak in een sociaal isolement. Hierdoor neemt de angst om naar school te gaan doorgaans toe. Op langere termijn (meer dan drie maanden) wordt de leerachterstand onoverbrugbaar en zie je veel kinderen die in deze situatie zitten depressief worden.

In het gezin van een kind met schoolweigering ontstaat gewoonlijk een zeer gespannen sfeer. Aanvankelijk uit die spanning zich in conflicten tussen ouder en kind en vaak ook tussen ouders onderling, m.n. als er verschil van mening tussen hen bestaat over de aanpak van de problemen. Als er na verloop van tijd geen oplossing in zicht is, ontstaat vaak een sfeer van berusting en apathie.

Richtlijnen voor het hanteren van de checklist

Door De Gelderse Roos Jeugd en BJZ is een checklist ontwikkeld met behulp waarvan snel vastgesteld kan worden of er sprake is van schoolweigering.

De lijst bestaat uit 15 items. Als het gaat om schoolweigerings, zullen de items 1 t/m 9 vrijwel allemaal een positieve score krijgen. De eerste 5 items betreffen de kernsymptomen van schoolweigerings en zullen vrijwel allemaal een positieve score krijgen als schoolweigerings aan de orde is.

Item 6 wordt meestal positief gescoord, maar niet altijd. Soms is er sprake van een geleidelijk ontstaan.

De items 7, 8 en 9 krijgen bij deze kinderen meestal ook een positieve score. Ze duiden op de aanwezigheid van separatieangst.

Item 10 wordt vaak positief gescoord bij langdurige schoolweigerings en duidt op aanwezigheid van depressieve gevoelens.

Item 11 wordt vaak positief gescoord, als het kind in de directe leefomgeving iets zeer ingrijpends heeft meegemaakt, zoals een sterfgeval, ernstige ziekte van een ouders, een overval, mishandeling, etc.

Een positieve score op de items 12 en 14 vormt een indicatie voor sociale angst.

Antwoord "ja" bij item 13 vormt een aanwijzing voor gegeneraliseerde angst.

Item 15 is in de lijst opgenomen er zeker van te zijn dat er geen sprake is van spijbelen.

Een ja-antwoord op vraag 15 is een indicatie voor spijbelen.

De lijst ontwikkeld in de praktijk en nog niet wetenschappelijk onderzocht.

In de praktijk blijkt dat er inderdaad sprake is van schoolweigerings wanneer er minimaal 8 items een positieve score krijgen.

Aanpak in de praktijk

Ouders met een schoolweigerend kind zullen zich vaak bij de huisarts melden vanwege lichamelijke klachten die het kind heeft en die vaak reden zijn om niet naar school te gaan (buikpijn, hoofdpijn, misselijkheid tot soms overgeven).

1. Ga na of de klachten een somatische achtergrond hebben en stel vast welke vorm van het schoolverzuim er aan de orde is (zie boven). Bij twijfel over schoolweigerings kan de checklist gebruikt worden.
2. Als er sprake is van schoolweigerings, adviseer dan om snel afspraken met school te maken om het schoolritme weer te herstellen (ter voorkoming van hierboven genoemde gevolgen).
3. Als dit niet blijkt te lukken, kan verwezen worden naar BJZ bij kortdurende schoolweigerings (korter dan 4 weken) en anders naar de Gelderse Roos Jeugd bij langerdurende schoolweigerings (langer dan 4 weken).

CHECKLIST SCHOOLWEIGERING

Datum:

Naam kind:

Geboortedatum:

Begin schoolverzuim:

Naam school:

Eerder schoolverzuim: ja / nee.

Periode:

Reden van schoolverzuim:

Contact met huisarts geweest: ja / nee.

Naam hulpverlener:

	JA	NEE	SOMS
1. Het bezoeken van school gaat met forse problemen gepaard, in die zin dat er een aanhoudende tegenzin of weigering is om naar school te gaan.			
2. Bij het vooruitzicht om naar school te gaan ontstaan heftige Emotionele onrust en gespannenheid. Deze onrust en gespannenheid verdwijnen geleidelijk als het kind thuis mag blijven.			
3. Er is sprake van lichamelijke klachten, zoals buikpijn, hoofdpijn en misselijkheid. Deze klachten verminderen als het kind thuis mag blijven.			
4. De ouders zijn ervan op de hoogte dat het kind niet naar school gaat.			
5. De ouders zijn onmachtig om het kind naar school te krijgen.			
6. De problemen zijn ontstaan na een vakantie of nadat het kind een poos ziek thuis is geweest.			
7. Het kind heeft een zeer hechte band met een van de ouders en verdraagt het niet of met zeer veel moeite om van deze ouder gescheiden te worden.			
8. Het kind is vaak bezorgd of ongerust dat een van de ouders iets overkomt.			
9. Het kind heeft moeite om naar bed te gaan.			
10. Het kind is in de loop van de tijd somber of gedeprimeerd geraakt.			
11. De problemen zijn ontstaan na een ingrijpende gebeurtenis in het gezin, de familie of de leefomgeving van het kind.			
12. In contacten met andere kinderen is het kind angstig.			
13. Het kind is niet alleen bang voor school, maar ook voor een heleboel andere zaken.			
14. Het kind wordt gepest op school.			
15. Er is sprake van antisociale gedragsproblemen met kenmerken als liegen, stelen en vandalisme.			
TOTAALSCORE			

Bijzonderheden: